

Ölüyü
Kıpırdatan
Şey

1. BÖLÜM

Mantarın solungaçları koyu kırmızıydı, tıpkı kopmuş kas dokusunun rengi gibi; iç organların soluk pembesiyle korkunç bir tezat oluşturan menekşe rengi. Bunu, ölü geyiklerde ve ölmek üzere olan askerlerde pek çok kez görmüştüm ama beni ürküten, onunla tam da burada karşılaşmak oldu.

Mantarlar ete bu kadar benzemese, belki ben de bu denli rahatsız olmazdım. Şapkaları bej renginde, nemli ve şişkindi, koyu kırmızı solungaçlara doğru uzamış; hastalıklı deriden çıkan yaralar misali, gölün taşlarındaki boşluklardan dışarı fırlamıştı. Geri çekilmek için güçlü bir itki hissettim, ama bu itkiye, onları bir souyla dürtmek için çok daha güçlü başka bir itki eşlik ediyordu.

Yolculuğuma ara verip atımdan inerek mantarlara baktığım için az da olsa suçluluk duydum, ama yorulmuştum. Daha da önemlisi, atım da yorgundu. Madeline'in mektubunun bana ulaşması bir haftadan uzun sürmüştü ve ne kadar aceleyle yazılmış olursa olsun, beş dakika az ya da çok, pek fark etmeyecekti.

Atım Hob dinlendiği için bana minnettardı, fakat çevresinden rahatsız olmuş gibi bir hâli vardı. Önce çimenlere, sonra bana baktı ve bunun hiç de alışık olmadığı bir durum olduğunu hissettirdi.

“Bir şeyler içebilirsin,” dedim. “Belki biraz.”

İkimiz de göldeki suya baktık. Karanlık ve alabildiğine durgundu, grotesk mantarları ve kıyının kenarındaki gevşek gri sazları aksettiriyordu. Derinliği bir metre de olabilirdi, elli beş metre de.

“Belki de içmemelisin,” dedim ve benim de o suyu içmeye hiç hevesli olmadığını fark ettim.

Hob, dünyadan hoşlanmayan atlar gibi iç çekip uzaklara baktı. Ben de gözlerimi tarlanın karşısındaki eve dikip iç geçirdim. Pek umut verici bir manzara değildi doğrusu. Karşımda, Avrupa'nın en zengin adamının bile güçlkle ayakta tutabileceği, taştan bir ucube olan, eski, kasvetli bir malikâne duruyordu. Bir kanadı çökmüş, geriye bir taş yığını ve sivri kirişler kalmıştı. Madeline orada, Avrupa'nın zenginlerine uzaktan yakından benzemeyen ikiz kardeşi Roderick Usher'la yaşıyordu. Ruravia'nın küçük ve bir hayli geri kalmış standartlarına göre bile Usherlar son derece yoksuldu. Avrupa'nın geri kalan soylularının standartlarına göreyse kilise fareleri kadar çulsuzlardı ve evleri de bunu açıkça ortaya koyuyordu.

Görebildiğim kadarıyla bahçeleri yoktu. Havada, muhtemelen otların arasında açmış bir çiçekten gelen tatlı, hafif bir koku vardı, ama bu koku kasvet hissini dağıtmaya yetmiyordu.

Arkamdan bir ses, “Yerinde olsam ona dokunmazdım,” diye seslendi.

Arkamı döndüm. Hob başını kaldırdı, ziyaretçiyi çimen ve göl gibi hayal kırıklıklarıyla karşılayarak tekrar yere eğildi.

Karşımdaki, annemin tabiriyle, “yaşını başını almış bir kadındı”. Bu örnekte o yaş, altmış civarıydı. Erkek çizmeleri ve malikaneden daha da eski olabilecek tüvit bir binici kıyafeti giymişti. Uzun boylu ve iriydi, onu daha da uzun ve iri gösteren devasa bir şapka takıyordu. Elinde bir not defteri ve büyük, deri bir sırt çantası vardı.

“Anlayamadım?” dedim.

“Mantar,” dedi önümde durarak. İngiliz aksanı vardı, ama Londra aksanı da değildi, muhtemelen kırsalda bir yerdi. “Mantar, genç...” Bakışları aşağıya, ceketimin yakasındaki askeri rozete kaydı, yüzünde bir tanıma parıltısı gördüm: Aha!

Hayır, *tanıma* yanlış bir tabir olacak. Daha ziyade *sınıflandırma* diyelim. Konuşmayı kısa mı kesecek yoksa devam mı edecek diye bir süre bekledim.

“Yerinizde olsam ona dokunmazdım, sayın teğmen,” dedi tekrar mantarı göstererek.

Sanki başka birine aitmiş gibi elimdeki çubuğa baktım. “Öyle mi? Zehirli mi bunlar?”

Lastik gibi, oynak bir yüzü vardı. Dudakları birbirine keskin bir şekilde yapışmıştı. “Bunlar kokuşmuş boletus mantarları. Bir *foetida*, *foetidissima*’yla katiyen karıştırılmamalı – gerçi dünyanın bu bölgesinde pek de olası görünmüyor, öyle değil mi?”

“Değil sanırım?” dedim.

“Değil. *Foetidissima*, Afrika’da bulunur. Bu ise bir *foetida* ve Avrupa’nın bu bölgesine özgüdür. Tam olarak zehirli değil ama... –hani–”

Elini uzattı. Sopamı eline bıraktım, şaşırmıştım. Belli ki bir doğabilimciydi. Sınıflandırılmış olma hissi şimdi daha mantıklı geliyordu. Kategorize edilmiş, doğru kümeye yerleştirilmiştim ve artık mantar taksonomisi gibi daha kritik konulara geçerken uygun nezaket kurallarına başvurabilirdik.

“Atınızı da tutmanızı öneririm,” dedi. “Ve belki burnunuzu da.” Sırt çantasına uzanarak bir mendil çıkardı, burnuna tuttu, ardından, çubuğun ucuyla kokuşmuş, kırmızı yüzgeçli mantara bir fiske vurdu.

Gerçekten de çok hafif bir dokunuştı bu, ama mantarın şapkası hemen solungaçlarıyla aynı kırmızı-mor renge büründü. Bir an sonra tarif edilemez bir koku geldi burnuma; çürümüş et, bozuk sütün dili kaplayan tortusu ve daha da kötüsü taze pişmiş ekmeğin bir alt tonu. Havadaki tüm tatlılığı yok etmiş, midemi bulandırmaya yetmişti.

Hob homurdanıp dizginlerini çekiştirdi. Onu suçlayamazdım. “Sakin ol, ahbap.”

“Bu küçük bir taneydi,” dedi yaşını başını almış olduğunu düşündüğüm kadın. “Ve şükürler olsun ki henüz tam olgunlaşmamış. Büyük olanları çoraplarınızı uçuruverir, saçlarınızı da kıvr kıvr yapar.” Sopayı yere bıraktı, boştaki eliyle mendili ağzının üstünde tuttu. “Bu yüzden ‘kokuşmuş’ adının bilinen kısmı. ‘Kırmızı yüzgeçli’ ise sanırım kendini açıklıyor.”

“İğrenç!” Kolumu yüzüme kapatarak söyledim bunu. “O zaman siz bir mantar uzmanısınız?”

Mendilden ağzını göremiyordum, ama kaşları alaycıydı. “Sadece bir amatörüm, korkarım ki cinsiyetime yakıştığı gibi.”

Her kelimeyi tane tane söylemişti, ikimiz de ihtiyatlı bir şekilde birbirimize bakmıştık. Bana İngiltere’de yeminli asker olmadığı söylenmişti, ama olsaydı bile farklı bir yol seçmiş olabilirdi pekâlâ. Bu beni ilgilendirmezdi, tıpkı benim ne yaptığımın onu ilgilendirmedığı gibi. Hepimiz dünyada kendi yolumuzu çizeriz ya da çizmeyiz. Yine de karşılaştığı kimi engellerin nasıl olduğunu az çok tahmin edebiliyordum.

“Profesyonel olarak bir çizerim,” dedi kararlı bir şekilde. “Ama mantarlar üzerine çalışmak hayatım boyunca ilgimi çekmiştir.”

“Ve sizi buraya mı getirdi?”

“Ah!” Eliyle mendili işaret etti. “Mantarlar hakkında ne biliyorsunuz bilmiyorum, ama burası gerçekten olağanüstü! Çok fazla sıra dışı form var! Daha önce İtalya dışında bilinmeyen mantar türleri ve tamamen yeni gibi görünen bir Amanita buldum. Çizimlerimi tamamladığımda, amatör olsun ya da olmasın, Mikoloji Derneği’nin bunu kabul etmekten başka çaresi kalmayacak.”

“Peki buna ne isim vereceksiniz?” diye sordum. Ne kadar sıra dışı olursa olsun, belirsiz tutkular beni her zaman çok mutlu etmiştir. Bir keresinde, savaş henüz devam ederken bir çobanın kulübesine kapanmış düşmanın yamaçtan aşağı inmesini bekliyordum. Çoban, koyun yetiştiriciliğinin incelikleri üzerine hayatımda duyduğum tüm vaazlara rakip olabilecek ateşli bir konuşma yapmıştı. Sonuna geldiğimde, başımı sallayarak onu dinliyor ve tüm zayıf ya da aşırı besili, kaşıntıya ve sinek saldırılarına maruz kalan, dünyanın tüm onurlu koyunlarını dışlayan sürülere karşı bir savaş başlatmaya can atıyordum.

“Kurtçuklar!” demişti, parmağını bana doğru sallayarak. “Kurtçuklar ve zidik sakladıkları kanatları!”

Onu sık sık düşünürüm.

“Ben ona A. potteri diyeceğim,” dedi yeni arkadaşım, neyse ki düşüncelerimin nereye kaydığından bihaberdi. “Ben Eugenia Potter’ım ve adımları öyle ya da böyle Mikoloji Derneği’nin kitaplarına yazdıracağım.”

“Öyle olacağına inanıyorum,” dedim ciddiyetle. “Ben Alex Easton.” Eğildim.

O da başını salladı. Daha zayıf bir kişiliği olsaydı, tutkularını bu şekilde yüksek sesle dile getirmekten utanabilirdi, ama belli ki Bayan Potter bu tür zaafı çoktan aşmıştı ya da belki de sadece birinin mikoloji tarihinde iz bırakmanın önemini anlayacağını varsayıyordu.

“Bu kokuşmuş kırmızı yüzgeçliler,” dedim, “bilim için yeniler, öyle değil mi?”

Başını salladı. “Yıllar önce tanımlandılar,” dedi. “Sanırım tam da bu kırsal bölgede ya da buraya yakın bir yerde. Usherlar uzun zaman önce sanata büyük destek veriyordu ve biri, botanik bir eser sipariş etti. Çoğunlukla *çiçeklerden* oluşuyordu.” Küçümsemesini fark etmek bir harikaydı. “Ama birkaç mantar da vardı. Bir botanikçi bile *A. foetida*’yı görmezden gelemez. Korkarım ki size Galiçyadaki yaygın adını söyleyemeyeceğim.”

“Bir adı olmayabilir bile.” Eğer daha önce bir Galiçyalıyla tanışmadıysanız, bilmeniz gereken ilk şey Galiçya’nın inatçı, gururlu, vahşi ve aynı zamanda çok kötü savaşılar olan insanlara ev sahipliği yaptığıdır. Atalarım Avrupa’yı dolaşmış, kavgalar çıkarmış ve hemen hemen herkesten dayak yemişler. Sonunda Moldavya’ya yakın ve daha da küçük olan Galiçya’ya yerleşmişler. Oraya yerleşmişler çünkü başka kimse orayı istememiş muhtemelen. Eğer bu size bir şey ifade ediyorsa, Osmanlı İmparatorluğu’nun bizi kendine bağlı bir devlet yapma zahmetine bile girmedigini sözlerime ekleyeyim. Soğuk ve fakir bir yer ve eğer bir çukura düşmez ya da açlıktan ölmezseniz, sizi bir kurt midesine indirir. İyi olan tek şey, sık sık işgal edilmememiz, en azından bir önceki savaşa kadar böyleydi bu.

Etrafta gezinip savaşları kaybederken kendi dilimiz olan Galiçyacıyı geliştirdik. Bana Fince’den daha kötü olduğu söylendi ki bu gerçekten etkileyici bir durum. Her savaş kaybettiğimizde, düşmanlarımızdan birkaç kelime daha ödünç aldık. Tüm bunların bir sonucu olarak Galiçyaca son derece kendine özgüdür. (Örneğin, biri cansız nesnelere için ve biri de sadece Tanrı için kullanılan yedi zamir grubumuz var. Sadece mantarlar için bir tane olmaması muhtemelen bir mucize.)

Bayan Potter başıyla onayladı. “Eğer merak ettiyseniz, orası, yani tarlanın diğer ucundaki ev Usherların.”

“Değil mi?” dedim, “ben de oraya gidiyorum. Madeline Usher çocukluk arkadaşım.”

“Ah,” dedi Bayan Potter, ilk kez tereddütlü bir sesle. Gözlerini kaçırdı. “Çok hasta olduğumu duydum. Çok üzgünüm.”

“Yıllar oldu,” dedim, içgüdüsel olarak Madeline’in mektubunun olduğu cebime dokunarak.

“Belki de söylendiği kadar kötü değildir,” dedi, hiç şüphesiz neşelendirmek istercesine. “Kötü haberlerin köylerde nasıl abartıldığını bilirsiniz. Öğlen hapşırırsanız gün batımına mezarçı ölçülerinizi alır.”

“Umut etmekten başka çaremiz yok.” Tekrar aşağıya, tarlaya baktım. Hafif bir rüzgâr, kenarlara vuran dalgaları hareketlendiriyordu. Tam biz bakarken evden bir taş düştü ve suya çakıldı. Sıçrama bile sessiz görünüyordu.

Eugenia Potter silkindi. “Pekâlâ, yapmam gereken çizimler var. Size iyi şanslar, Teğmen Easton.”

“Size de Bayan Potter. Amanitas’ınızla ilgili haberlerinizi dört gözle bekleyeceğim.”

Dudakları kıpırdadı. “Amanitas olmasa bile, bu boletus mantarları için büyük umutlarım var.” El salladı ve nemli çimenlerde gümüş rengi çizme izleri bırakarak tarlaya doğru ilerledi.

Hob’u gölün kenarından geçen yola geri götürdüm. Yolculuğun sonu görünmüş olsa bile keyifsiz bir manzaraydı. Solgun sazlardan çok fazla vardı ve tanımlayamayacağım kadar gri ve çürümüş birkaç ölü ağaç göze çarpıyordu. (Bayan Potter muhtemelen bunların ne olduğunu biliyordu, ama ondan asla bitki örtüsünü tanımlayacak kadar alçalmasını isteyemezdim.) Taşların kenarlarını yosunlar kaplamıştı ve kokuşmuş kırmızı otlardan çok daha fazlası iğrenç, küçük yığınlar hâlinde yükseliyordu. Ve ev, içlerindeki en büyük mantar edasıyla her şeyin üzerine çökmüş gibiydi.

Kulak çınlamam tam da o anı seçti, tiz bir uğultu kulaklarımda cınlayıp tarlanın yumuşak sesini bile bastırdı. Durup geçmesini bekledim. Tehlikeli değildi, ama bazen dengem biraz sorgulanır hâle geliyordu. Eh, tökezleyerek göle düşmek gibi bir niyetim de yoktu. Hob buna alıştıktı gerçi, işkence gören bir şehidin metanetli havasıyla bekledi bu yüzden.

Ne yazık ki kulaklarım kendini toparlarken binadan başka bakacak bir şeyim yoktu. Tanrım, ne iç karartıcı bir manzaraydı ama.

Bir binanın pencerelerinin göze benzediğini söylemek klişedir, öyle ya, insanlar her şeyde bir çehre bulurlar ve tabii ki pencereler de birer gözdür. Usher'ın evinin düzinelerce gözü vardı, bu yüzden ya bir araya dizilmiş çok sayıda yüzdü ya da farklı bir yaşam düzenine ait bir yaratığın yüzü – belki de başı boyunca sıra sıra gözleri olan bir örümcektir.

Çoğunlukla hayal gücü gelişmiş biri değilimdir. Beni bir geceliğine Avrupa'nın en perili köşkünün koyun, mışıl mışıl uyur, sabah da iştahla uyanırım. Herhangi bir psişik hassasiyetim de yoktur. Hayvanlar beni sever, ama bazen beni sinir bozucu bulduklarını düşünüyorum, çünkü bilinmeyen ruhlara bakıp gözlerini seğirtirler ama ben onlara, “Haniymiş iyi dost?” ve “Kedicik mama ister mi?” gibi anlamsız şeyler söylerim (Bakın, hayvanlar konusunda, en azından özel hayatınızda, kendinizi aptal yerine koymazsanız şayet kimse size güvenmez. Bu babamın özdeyişlerinden biriydi ve beni bugüne değin hiç yanıltmadı.)

Bu hayal gücü eksikliği göz önüne alındığında, her yerin akşamdan kalma gibi hissettirdiğini söylediğimde belki beni affedersiniz. Ev ve tarla hakkında bu kadar iç karartıcı olan şey neydi peki? Savaş alanları elbette kasvetlidir ama kimse nedenini sorgulamaz. Burası da kasvetli bir göl, kasvetli bir ev ve kasvetli birkaç bitkiden ibaretti işte. Moralimi bu kadar bozmamalıydı.

Kabul, bitkilerin hepsi ölü ya da ölmek üzere görünüyordu. Kabul, evin pencereleri bir sıra kafatasındaki göz çukurları gibi aşağıya bakıyordu. Evet, ama ne olmuş yani? Gerçek kafatasları bile beni bu kadar etkilemezdi ki. Paris'te bir koleksiyoncu tanıyordum... Detayları boş verin şimdi. Oldukça tuhaf şeyler toplamasına rağmen çok kibar bir adamdı. Ama mevsimine göre kafataslarına şenlik şapkaları takar ve hepsi son derece neşeli görünürdü.

Usher'ın evinde şenlik şapkalarından daha fazlasına ihtiyacım olacaktı şüphesiz. Hob'a atladım ve onu tırısı kalkmaya teşvik ettim, bir an önce eve varmak ve bu sahneyi ardımda bırakmak istiyordum.